

Natuur Nabij IVN Eemland

augustus 2023

ivn natuur
educatie

Ree in het Monnikenbosch. Foto Dick Nagelhout.

Agenda

- **Zaterdag 5 augustus**, **vogeltelling** op de Westdijk in Bunschoten-Spakenburg, bij het elektrische gemaal, 09.00-10.00 uur. Iedereen welkom. Er zijn telescopen aanwezig.
- **Zaterdag 5 augustus**, **zondag 13 augustus**, **za 19 augustus**, **za 26 augustus**, 10.30-15.00 uur, **open dag Paleistuin** tegenover Paleis Soestdijk. Ook za 2 september, zo 10 september, za 16 september en zo 15 oktober.
- **Woensdag 16 augustus**, **zomeravondwandeling** over het terrein paleistuin, start 19.00 uur op parkeerplaats Amsterdamsestraatweg/hoek Praamgracht. Aanmelden niet nodig.
- **Zaterdag 19 en zondag 20 augustus**, **Houthakkersfeesten** in de Kuil van Drakensteyn, Stulpsewaan Lage Vuursche, 10.00-17.00 uur. Veel informatie en activiteiten rond de natuur.
- **Woensdag 23 augustus**, **natuurvaart over de Eem** met de Bolivar met gids IVN, 19.00 uur, start hoek Kleine Koppel/Kwekersweg, arrangement à 29,50 euro. Opgeven [hier](#).
- **Zaterdag 26 augustus** en **zaterdag 2 september**, **wandeling met thema heide** door gidsen Staatsbosbeheer, start bij restaurant Buiten in de Kuil, Stulpsewaan Lage Vuursche, 09.30-11.30 uur. Opgeven moet [hier](#). Prijs 10 of 7 euro pp.
- **Zaterdag 2 september**, **IVN Fête de La Nature** bij IVN in Paleistuin, tegenover Paleis Soestdijk, 10.30-15.00 uur, valt samen met **open dag** en **Cultuurfestival Baarn**. Met wandeling IVN-gidsen door Baarnse Bos om 14.00 uur.
- **Zaterdag 23 september**, **herfstmarkt** op boerderij Het Gagelgat, Birkstraat 107, Soest, 11.00-16.00 uur met IVN-stand, bijstand etc.
- **Zaterdag 30 september**, **ontmoetingsmiddag voor alle actieve IVN-leden** in de provincie Utrecht, Austerlitz Beauforthuis. Inschrijving open vanaf half augustus: <http://www.ivn.nl/provincies/utrecht>

Grauwe gans met stip meestgetelde vogel Westdijk

Hayo Nijenhuis, Alex van Twillert

● Per abuis (met 'dank' aan spellingcheck) is in de nieuwsbrief van juli de naam van de nieuwe coördinator van de werkgroep Bunschoten verkeerd vermeld. Hij heet **Hayo Nijenhuis**. Nijenhuis is dus ook de initiatiefnemer van de maandelijkse vogeltellingen aan de Westdijk.

● Dankzij een tarp van Frank Nijhof stonden de deelnemers lekker droog. Er kwamen tien personen. Er werd geteld bij windkracht 2/3. Er was een miezerregen en het was 15 tot 16 graden. De telgegevens zijn aangeleverd door Alex van Twillert, die de organisatie dit keer op zich nam.

Aalscholver	5
Bergeend	5
Blauwe Reiger	1
Boerenwaluw	5
Buizerd	1
Fuut	6
Gierwaluw	7
Grauwe Gans	127
Grote Zilverreiger	2
Holenduif	12
Huismus	35
Houtduif	2
Kievit	1
Kleine Mantelmeeuw	4
Kneu	3
Kokmeeuw	2
Meerkoet	8
Merel	3
Nijlgans	1
Rietgors	2
Ringmus	4
Spreeuw	9
Visdief	1
Waterhoen	1
Wilde Eend	8
Witte Kwikstaart	3
Zwarte Kraai	10
* Andere kant van de dijk:	
Wulp	1

In memoriam Wim Smeets

Hayo Nijenhuis

Zoals al eerder kort vermeld in de vorige nieuwsbrief, is Wim Smeets (80) uit Bunschoten, vrij onverwacht, op 3 juni jl. overleden. Wim was al langere tijd ernstig ziek, maar was lange tijd nog heel energiek en vol optimisme.

Wim Smeets is voor de bescherming van en de kennisoverdracht over vogels van grote betekenis geweest. Als geen ander was hij, onvermoeibaar, bezig om zijn grote passie uit te leven, nl. mensen over vogels te informeren en voor te lichten.

Hij kreeg mensen mee door zelf het voorbeeld te geven als er iets moest gebeuren. Hij was altijd, op de hem eigen innemende manier, bezig met vogels: inventarisaties, excursies, vogelreizen over de hele wereld, kennisoverdracht en communicatie, initiatieven. Wie herinnert zich niet de vele natuurlezingen die hij heeft gegeven, altijd voorzien van de meest prachtige foto's, die hij altijd zelf had gemaakt.

Wim Smeets. Foto Vogelbescherming.

Wim onderhield goede contacten met de boeren rond Spakenburg en hij was vraagbaak en vertrouweling van velen. Hij wist met zijn grote kennis mensen te interesseren en hiermee bereikte hij een positieve reactie en inbreng.

Van initiatief nemen tot afsluiting bleef hij taai volhouden. Wim had een goede naam en uitstekende contacten binnen instanties als de gemeente Bunschoten-Spakenburg en het waterleidingbedrijf Vitens en daardoor kon hij helpen om goede besluiten te nemen voor vogels en natuur.

Zijn adviezen werden vaak overgenomen, zoals bij de nieuwbouw van het verzorgingshuis in Spakenburg waar nestopeningen voor gierzwaluwen zijn ingebouwd, de sponsoring en aanleg van een grote oeverzwaluwwand in Bunschoten en het creëren van een natuurgebied aan de Westdijk in Spakenburg in het waterwingebied van Vitens.

Wim was vasthoudend en vol enthousiasme en hij wist projecten aan elkaar koppelen. Bijvoorbeeld de Vitens-plasjes aan de natuurwerkgroep van IVN, en de natuurwerkgroep aan maandelijkse tellingen. Dit is een van de manieren waarop hij altijd mensen kon betrekken bij zijn activiteiten.

We zullen Wim missen!

In Bunschoten-Spakenburg neemt Hayo Nijenhuis voor het IVN Eemland de coördinerende taken van Wim over. Hayo is te bereiken via e-mail: hayoni@duck.com en tel. 0619499979.

Zomeravondwandeling Boomgaard Paleis Soestdijk

Lex Overbeek

- Woensdagavond 16 augustus houdt IVN-Eemland een gratis rondleiding over het terrein. Aanvang 19.00 uur, start parkeerplaats Amsterdamsestraatweg/hoek Praamgracht, tegenover Paleis Soestdijk. Aanmelden is niet nodig.
- Vanaf 2019 is er door vrijwilligers in de voormalige kwekerij / boomgaard van het paleis veel werk verzet. Het oude bestand aan fruitbomen heeft een gevarieerde aanvulling gekregen. Naast appels en peren is er ook een grote variëteit aan frambozen, bessen, druiven en notenstuiken aangeplant. In de oude kas wordt voor gezaaid en gespeend ten behoeve van de pluktuin.
- Dit jaar is ook het achterste veld in ontwikkeling genomen. Een deel is ingericht als groentetuin, in een ander deel ligt de focus op insecten. Deels ingezaaid met een- en tweejarige planten, voor een ander deel met vaste beplanting. Voor verdere invulling zijn al plannen in de maak. Het enthousiasme waarmee gewerkt wordt, is erg groot. Het resultaat laten we graag zien tijdens de gratis rondleiding.

Lichte knie- en rugbelasting voor de vrijwilligers op de Paleistuin, inmiddels een groep van meer dan 20 mensen!

Hoogzomer in de Kwekerij/boomgaard

Wim Kok

● De Kwekerij/boomgaard tegenover Paleis Soestdijk houdt tot en met 16 september ieder weekend een open dag, meestal zaterdag soms zondag. Zie www.ivn.nl/afdeling/eemland . Afgelopen weekenden hebben we al veel bosjes gifvrije bloemen, planten of rijpe bramen aan bezoekers verkocht voor kleine prijsjes. De bloemenpluktuin en de nieuwe (wilde) bloementuin en moestuin staan er erg mooi bij. Het is hoogzomer en weelderig.

● Vijf cursisten van de lopende IVN Natuurgidsopleiding hebben de kwekerij/boomgaard als onderzoeksgebied gedurende 4 seizoenen. Drie andere cursisten willen er hun educatieve eindopdracht uitvoeren. Zij gaan er **een tweede kruidentuin aanleggen** met geneeskrachtige kruiden; ze gaan deze ook toepassen in zalven, tincturen e.d. en ze gaan dit ook aan anderen leren. Tevens zijn er enkele cursisten die er stage lopen en op sommige open dagen een kinderactiviteit uitvoeren, zoals basilicumplantjes in aardewerken potjes overzetten en meenemen naar huis om te verzorgen, of grasschilderijtjes maken of kriebelbeestjes zoeken.

● De natuur ontwikkelt zich hier goed. Er zijn al veel verschillende insecten waargenomen. Onder andere Joke van Luin, maar ook de cursisten, plaatsen dit op waarneming.nl. Ook is de ringslang weer gespot. Eind juni kregen we van de Egelopvang in Huizen **twee egels, een mannetje en een zwanger vrouwtje** uit verschillende nesten. Deze zijn via twee verschillende egelhuisjes in de kwekerij uitgezet.

● Kom gerust kijken en genieten van de kwekerij. Je kunt er zelfs je picknick houden. **Met de vrijwilligers zijn we er iedere woensdag- en zaterdagmorgen.** Of op een open dag, dan is er altijd wat extra activiteit. Wees welkom.

● Van een bezoeker uit Drenthe kregen we mooie foto's met deze tekst:
„Zaterdag hebben wij de boomgaard-tuin bezocht. Wat leuk dat dit mogelijk is. We hebben er heerlijk rondgekeken, ook even gesproken met een van de medewerkers en een mooie plant gekocht. U ontvangt ongetwijfeld veel foto's van eveneens enthousiaste bezoekers. Mag ik daar onze foto's aan toevoegen? Het was beslist een erg leuke ervaring, hartelijk dank daarvoor. Met vriendelijke groeten, Anneke Woudstra, De Wijk (Drenthe).”

Zie ook de volgende pagina

Wolf gesignaleerd vlakbij Soesterberg

Utrechts Landschap

● In de gebieden van het Utrechts Landschap rond Zeist, op een steenworp afstand van Soesterberg, is **een wolf gesignaleerd**. Er zijn zes schapen doodgebeten op Landgoed Heidestein. In het gebied Krakeling, Kozakkenput en Heidestein hangt UL posters op waarin ze mensen adviseren wat ze kunnen doen als ze een wolf tegenkomen. Ze adviseren ze o.a. om hun hond aangelijnd te houden. Het is geen aanlijnplicht, maar eerder een advies.

Hieronder beantwoordt het UL vragen die worden gesteld over de wolf.

Wat vinden jullie van de komst van de wolf in Nederland?

Als Utrechts Landschap zien wij de wolf als onderdeel van het ecosysteem. Met de terugkeer van de wolf wordt het ecosysteem completer, dit past in de visie die Utrechts Landschap heeft op de natuur. Wolven horen als predator thuis in deze Nederlandse natuur.

Grijpen jullie als Utrechts Landschap in als het gaat om de komst van de wolf?

Wolven horen als predator thuis in deze Nederlandse natuur. De wolf is een beschermde diersoort dus wij zullen alleen preventief ingrijpen. Wij beschermen onze schaapskuddes met een wolf werend raster.

Kunnen wolven wel in Nederland leven?

De wolf is een cultuurvolger die zich makkelijk aanpast aan zijn leefomgeving. Wolven leven dan ook in verschillende soorten landschappen, ook als er veel mensen leven. Een belangrijke voorwaarde voor een leefgebied van wolven is voldoende aanwezigheid van voedsel.

Welke rol heeft de wolf in de natuur?

Wolven vervullen als toppredator een belangrijke functie in natuurgebieden. Doordat wolven om de paar dagen voedsel nodig hebben, zijn er het hele jaar door kadavers in de

WOLF GESIGNALEERD

Onlangs is in de bossen van Zeist een wolf gesignaleerd. We informeren je als bezoeker graag over wat je wel en niet kunt doen als je de wolf tegenkomt.

In het kort:

- houd je hond aangelijnd, ook in de losloopgebieden
- respecteer de wolf
- neem langzaam afstand
- als de wolf te dichtbij komt, luid spreken en gebaren maken
- loop de wolf niet achterna
- voer de wolf niet

Voor meer informatie ga naar www.utrechtslandschap.nl/wolf

www.utrechtslandschap.nl

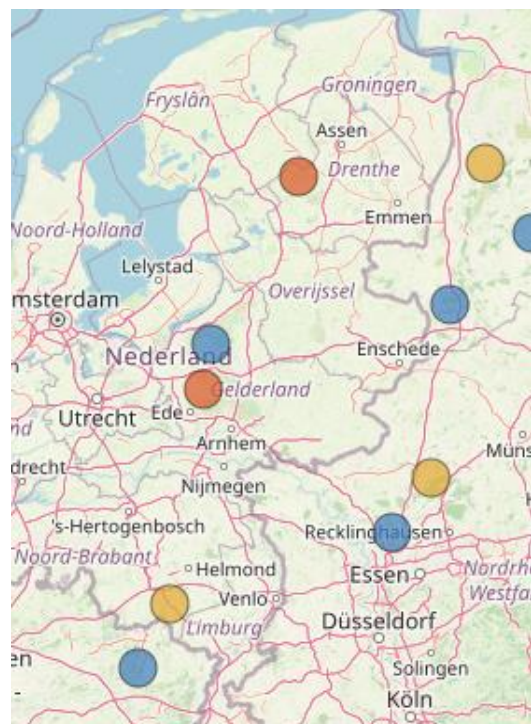
natuur. Een heel scala aan aaseters in Europa profiteert hiervan. Doordat wolven vooral zwakke dieren bejagen, worden er naast veel jonge dieren vooral oude en zieke gedood. Dat laatste houdt de hoefdierpopulaties gezond en het eerste voorkomt een al te sterk groei van hoefdierpopulaties. Hierdoor is er op plekken waar wolven leven minder vraat aan jong bos en krijgen jonge struiken de kans om op te groeien. Vooral op plekken waar er heel veel grazers zijn is de verwachting dat wolven een sterke invloed hebben op de hertenpopulaties en daarmee op het landschap. Grote natuurgebieden met wolven zullen zo andere gebieden worden waar de natuur weer een stukje completer is.

Wat eet een wolf? Is er in Nederland dan wel voldoende te eten voor de wolf?

Wolven in Duitsland eten hoofdzakelijk ree, gevolgd door edelhert en wild zwijn. Uit een uitgebreid onderzoek in de Lausitz bleek dat minder dan 1 procent van het voedsel bestond uit gehouden dieren zoals geit en schaap. In Nederland komt het ree zeer algemeen voor (meer dan 100.000); edelherten leven vrijwel alleen op de Veluwe en zwijnen op de Veluwe en in delen van Zuidoost-Nederland. Ja, in Nederland is voldoende te eten voor de wolf. Het aantal reeën is sterk gegroeid en er leven er nu meer dan 100.000. In een aantal regio's leven ook redelijke aantallen edelherten en wilde zwijnen. In modelberekeningen is er voedsel genoeg voor vele wolven.

Zijn wolven gevaarlijk voor mensen?

De mens behoort niet tot de normale prooidieren van een wolf, zodat van een gezonde wolf in de vrije natuur in principe geen gevaar uitgaat. Wolven vermijden contact met mensen. Bij een ontmoeting met mensen reageren wolven met grote voorzichtigheid en zijn dan over het algemeen niet agressief. Behandel een wolf met respect en houdt voldoende afstand tot het dier, net zoals bij alle grote wildlevende dieren. Berichten over wolven die mensen aanvallen stammen uit voorbije eeuwen en zijn voor een groot deel terug te voeren op hondsdolheid, een ziekte die in Europa nauwelijks meer voorkomt. Gevaarlijke situaties kunnen ontstaan als wolven door voer aan mensen laten wennen of als mensen een wolf aanvallen, in het nauw drijven of hun jongen meenemen.

Blauw=roedel, rood=paar, geel=individu. Mei 2022.
Bron: wolveninnederland.nl

Is een wolf gevaarlijk voor honden?

Honden in het leefgebied van een wolf worden gezien als indringer en worden verjaagd. Het is dus aan te raden om in het leefgebied van wolven de hond aan de lijn te houden.

Welke gehouden dieren eet een wolf?

Vooralschape en geiten. Runderen en paarden worden dankzij hun formaat en ander sociaal gedrag hoogst zelden aangevallen.

Doden wolven meer vee dan wat ze op het moment kunnen eten?

Dat kan gebeuren. Het onnatuurlijke grote aanbod van prooi in een weiland is voor de wolf een onnatuurlijke situatie en kan er voor zorgen dat een wolf meer dieren doodt.

Kan jacht op wolven schade aan vee voorkomen?

Nee, door afschot van een wolf kan de sociale structuur van een roedel uiteenvallen en jonge wolven, die nog geen negatieve ervaringen hebben met kuddebeschermingsmaatregelen, kunnen juist dan grotere schade aan vee veroorzaken. Uit onderzoek blijkt dat aanvallen op vee juist toenemen in gebieden waar wolven bejaagd worden. Indien een wolf ongewenst gedrag vertoont kan de overheid overgaan tot afschot van individuele wolven. De provincies hebben hiervoor een protocol opgesteld en zijn hiervoor verantwoordelijk.

Hoe beschermt UL de eigen kuddes tegen de wolf?

Onze schaapskudde op Heidestein wordt zo nodig verplaatst naar een opvanglocatie met wolfwerend materiaal naast de schaapskooi (raster 120 met 3 stroomdraden).

Alle overige vragen

Meer informatie over de wolf is te vinden op wolgenin nederland.nl. Hier is een online cursus van: <https://www.ivn.nl/online-cursussen-over-de-natuur/de-wolf-in-nederland/>

Een lid van IVN Eemland heeft zijn lidmaatschap opgezegd omdat hij het niet eens is met het positieve standpunt van het IVN over de wolf. Hij legt uit waarom:

„Bij deze zeg ik mijn lidmaatschap op. De reden: ik heb gezien, dat het IVN de wolven in Nederland graag terug ziet komen. Hier word ik bijzonder boos over. **Vogels, met name de grondbroeders, fazanten, kwartels, patrijzen en korhoenders zijn heel kwetsbaar. Onder andere reeën en herten zullen te prooi zullen vallen en schapen, kalveren en veulens, koeien en paarden hebben ook geen veilig bestaan meer.** Dieren die een aanval overleefd hebben, moeten afgemaakt worden omdat ze verminkt zijn en uit hun lijden verlost moeten worden. Het is belachelijk om nu wolven toe te laten. Mensen en vooral kinderen kunnen niet meer rustig in de natuur lopen. Het zijn er lang niet meer 12.

Binnen enkele jaren hebben we hier honderden. Dat is geen sprookje, maar een hele harde waarheid. Ik wandel veel, ik loop mank. **Moet ik nu regelmatig omkijken of er geen wolf aan komt?** Verder moet ik allemaal bepaalde dingen niet en wel doen mocht ik een wolf zien. Er wordt steeds geschermd dat wij de natuur van 2000 volgens Natura 2000 aan onze kinderen door moeten geven. Daar stond en staat geen wolf bij.

Ik wil geen lid blijven van een vereniging, die de wolf promoot. Die door alleen maar positieve verhalen, gebieden tot natuurgebieden gaan verklaren **en daarmee de boeren aan wegpesten is.** Valt u het ook op, dat er geen letter over grondbroedende vogels en ree en herten kalfjes en veulens lammetjes geschreven wordt? Dat de schapenhouders heus niet gelukkig worden van die schadevergoeding omdat hun dieren werden verscheurt? Dat de neus van een wolf vele tientallen malen beter is van een hond, daardoor gemakkelijk allerlei dieren vindt? Dat de wolf een grote hoeveelheid jongen krijgt en net zo snel bijna als muizen vermeerdert? **Dat de wolf 100 jaar terug uit Nederland verjaagd en afgeschoten werd, omdat het een vreselijk ongedierte was?** De mensen waren toen niet gek.”

Nieuwe natuur erbij langs de Melksteeg!

Piet van Dijk

- Vanaf de Birkstraat tot aan de Eem, langs de A.P. Hilhorstweg, krijgt Soest er een nieuw natuurgebied bij! Een gebied met bos en open natuur van **19 hectare**, een belangrijke ecologische verbinding **die de hogere droge gronden van de Utrechtse Heuvelrug verbindt met de lagere nattere gebieden rond de Eem**. De aanleg is al begonnen!
- De gemeente Amersfoort heeft, samen met de gemeente Soest, het voornemen ten westen van de stad Amersfoort, op Soester grondgebied, **een nieuwe ecologische verbindingszone** te realiseren. Deze ecologische verbindingszone wordt de Melksteeg genoemd, naar het pad dat naast de A.P. Hilhorstweg loopt. De Melksteeg wordt **aangelegd als natuur- en boscompensatieproject** ten behoeve van de projecten westelijke rondweg Amersfoort en knooppunt Hoevelaken.
- Weliswaar gaat de rondweg niet door, maar er zijn ter voorbereiding **al veel bomen gekapt** en er komt in plaats daarvan een fietsroute. De plannen voor verbetering van Knooppunt Hoevelaken zijn door het kabinet op de lange baan geschoven.

Ligging van het nog agrarische gebied dat natuurgebied wordt, gezien vanaf de Peter van den Breemerweg. Rechts de A.P. Hilhorstweg. Tussen de bomen loopt een wandelpaadje, de Melksteeg. Foto PvD

- Het plangebied ligt aan de oostzijde van de gemeente Soest tegen de stadsgrens van Amersfoort aan. Het plangebied wordt aan de noord- en oostzijde afgebakend door de A.P. Hilhorstweg, en aan de zuidzijde door de Birkstraat. Voor het overige wordt het plangebied op een paar andere plaatsen doorkruist door een aantal wegen en door de spoorlijn Amersfoort-Hilversum. Op het moment is in het plangebied geen bebouwing aanwezig. Voor het overige is het plangebied **in gebruik als agrarische grond**.

- Op het **grootste deel van het plangebied worden bosgebieden** aangelegd. De kernen van de bosgebieden bestaan uit hooggroeiende bomen, en de randen worden aangelegd met lager opgaande beplanting.
- In afwisseling met de bosgebieden worden er ook **meer open gebieden aangelegd zoals kruidenrijk grasland en vochtig hooiland**. Door het plangebied heen wordt het bestaande netwerk van sloten en watergangen uitgebreid. Langs de sloten wordt een graspad aangelegd. Op een aantal van deze graspaden worden **wandelroutes** gerealiseerd. De wandelroutes worden op een aantal plaatsen ook in de bosgebieden gerealiseerd.
- Alhoewel een groot deel van het open gebied wordt beplant met houtopstanden **houdt het plan rekening met de zichtlijnen** die in en om het plangebied aanwezig zijn. Bepaalde delen van het plangebied worden daarom bewust open gelaten. Een van deze open delen is het perceel tussen de Peter van den Breemerweg en de spoorlijn.

De kruising van twee verschillende lijnvormige elementen, een watergang en een groenstrook is **een geschikte locatie om een vleermuiskast** te plaatsen. Diverse vleermuissoorten gebruiken lijnvormige elementen in het landschap om zich te verplaatsen tussen de diverse verblijfsfuncties, die ze door het jaar heen bezetten. De gekozen locatie vergroot hiermee de kans op daadwerkelijke bezetting.

- De paalkast kan bijdragen aan een verhoging van de lokale biodiversiteit en biedt mogelijkheid om een zomer- en paarverblijfsfunctie te bezetten voor de minder vaak voorkomende **Myotissoorten (bijvoorbeeld franjestaart en watervleermuis)**. Buiten deze soorten kunnen ook **gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis** baat hebben bij een dergelijke faciliteit. Alle voorgenoemde soorten zijn in de afgelopen 10 jaar waargenomen binnen een straal van 1 kilometer van de beoogde locatie.

- Daarnaast kan het op den duur een aantrekkelijke werking hebben voor **bosvleermuizen of baardvleermuizen**, door de ligging naast een ontwikkelend bosperceel. De aanwezigheid van een diversiteit aan vleermuizen kan leiden tot een verbetering van regulerende ecosteemdiensten als **natuurlijke plaagonderdrukking** (muggen, motten van de processierups). Buiten dat vleermuizen zelf predatoren zijn, **vallen ze ook ten prooi aan imposante vogels als uilen, buizerds, sperwers en valken**.

Definitief ontwerp van de natuurzone. Donkergroen=bos, lichtgroen=open terrein: vochtig hooiland of bloemrijk grasland.

- 1=bedrijventerrein Isselt
- 2=spoorlijn
- 3=A.P.Hilhorstweg
- 4=Peter vd Breemerweg
- 5=Eem met geheel rechts de rioolzuivering van Amersfoort en Leusden

Bron: BügelHajema

We zoomen in voor wie meer wil weten:

● Fase 1 (noordelijk deel)

- Op sommige delen binnen het plangebied is al veel beplanting in de vorm van bosschages, laanbeplanting en singels aanwezig. In het noordelijk deel bij de waterzuivering aan de Eem, is echter de beplantingsstructuur vrij iel. Silo's, tanks en bedrijfsgebouwen van het industrieterrein zijn vanuit de polder goed zichtbaar.
- Door juist op die locatie **een bosvak van 4,35 ha toe te voegen** wordt de beplantingstructuur als geheel robuuster. Tevens wordt er aansluiting gezocht bij het bosmozaïek van Coelhorst aan de overzijde van de Eem. Er is rekening gehouden met zichtlijnen vanaf de A.P. Hilhorstweg en het fietspad langs de Eem, om geen afbreuk te doen aan de beleving van de karakteristieke openheid. Inmiddels zijn er al boompjes geplant en paden aangelegd.

● Fase 2 (midden- en zuidelijk deel)

- In het middengebied zijn de bosvakken tussen de bestaande beplante erven gepositioneerd, **tegen het hoogspanningstation** aan. Zo ontnemen ze deels het zicht op dit station en blijven zichtlijnen het gebied in vanaf de Peter van den Breemerweg/ kruising A.P. Hilhorstweg bestaan. De impact van de bosvakken op de ruimtelijke beleving van de openheid van het gebied is daardoor beperkt.
- De weilanden hebben hier nog een kenmerkend microreliëf dat zoveel mogelijk behouden blijft bij de omvorming naar **bloemrijk grasland**. Van een lager gelegen en natter weiland

Het natuurgebied wordt onderbroken door de Peter van den Breemerweg en de spoorlijn.

Nog even ingezoomd op het middendeel en het noordelijke deel.

Op de plek van het rode kruisje heeft in de eerste meidagen van 1940 een militair veldhospitaal gestaan.

tegen de A.P. Hilhorstweg aan wordt de voedselrijke bovenlaag verwijderd zodat hier vochtig hooiland kan ontstaan en worden geleidelijk oplopende natuurvriendelijke oevers aangelegd.

- De aanwezige **singelstructuur** aan de westzijde op de grens naar de aanliggende weilanden wordt aangevuld met beplanting en verder doorgetrokken tot aan de A.P. Hilhorstweg. Tussen de Peter van den Breemerweg en de spoorlijn wordt een deel van het vrijkomende agrarische erf omgevormd tot gevarieerd natuurterrein.
- Aan de zuidkant van het plangebied wordt een lange smalle bosstrook en een bomenlaan toegevoegd aan de reeds aanwezige smalle verbindingzone **langs het parkeerterrein van Superfun** om deze landschappelijke structuur te versterken.
- In het middengebied is een mogelijke locatie van **een veldhospitaal uit WOII** aangegeven. Ter plaatse van het perceel is een maaiveld verlaging gepland (afgraven bouwvoor) om nat hooiland te kunnen realiseren. Hoewel onderzoek in rapporten, kaartmateriaal en luchtfoto's niets heeft opgeleverd voor deze locatie zal er in de uitvoering aandacht besteed worden aan mogelijke vondsten.

Fauna

- In een elzensingel zit een **buizerdnest**, dat blijft behouden. Nesten van **steenuil** en **ransuil** bevinden zich op enkele honderden meters afstand van het plangebied.
- Buiten het plangebied bevindt zich een winterverblijfplaats van **gewone grootoorvleermuis** in een tunnel onder de Amsterdamseweg nabij Superfun.
- Aan de westzijde van het middelste perceel van het plangebied bevindt zich een elzensingel met enkele sleedoorns. Het valt niet uit te sluiten dat hier ei-afzet door de **sleedoornpage** plaatsvindt. Net ten oosten van het plangebied bevindt zich namelijk een bolwerk van de soort langs de Birkt nabij het woonwagencamp.
- Op 10 juni 2020 werd in de parallelsloot langs de Eem een **ringslang** waargenomen. De sloot functioneert als foerageergebied voor de soort. De zuidhelling van de dijk van Eem is een geschikte plaats om te zonnen.
- Er zijn enkele **eekhoorns** en **steenmarters** niet ver van het plangebied gezien.
- Tijdens het veldbezoek in oktober 2019 zijn in het meest zuidelijke deel van het plangebied op een maisakker verse bewoningssporen aangetroffen van **dassen** (bij-burcht, latrines en pootafdrukken). De bij-burcht bevindt zich op iets meer dan 100 meter afstand van de bekende dassenburcht 'Klompepad' aan de Middelhoefseweg.

Sleedoornpage.

Flora

- Er zijn **geen beschermde plantensoorten** aangetroffen. Ook het bronnenonderzoek heeft geen waarnemingen van beschermde soorten planten opgeleverd. Het voorkomen van beschermde planten in het plangebied is op basis hiervan uitgesloten.
- Alle sloten krijgen bij voorkeur **meer natuurvriendelijke oevers**. De sloot onder de hoogspanningsmast wordt verbreed zodat er een brede natte rietstrook ontstaat als bijzondere biotoop.

Op deze tekening is heel mooi te zien hoe het lage landschap van de Eem oploopt naar de Utrechtse Heuvelrug. Het toekomstige natuurterrein Melksteeg staat hier al ingetekend. Bron H+S+N Architecten

Meer info op <https://www.hnsland.nl/publicaties/start-werkzaamheden-melksteeg/> of www.amersfoort.nl/melksteeg. Het totale plan en de bijlagen (natuuronderzoek en archeologisch onderzoek) etc. zijn opvraagbaar bij secretaris@ivn-eemland.nl

Staatsbosbeheer gidst over bloeiende heide

Marijke van Noort, Piet van Dijk

● Staatsbosbeheer De Vuursche houdt dit najaar **twee wandelingen** over de Stulpse heide in Lage Vuursche. De wandelingen staan onder leiding van de vrijwillige gidsen Marijke van Noort (tevens gids bij Utrechts Landschap) en Piet van Dijk (tevens gids bij IVN Eemland). Ze worden gehouden op **zaterdag 26 augustus en zaterdag 2 september, beide keren van 09.30 tot 11.30 uur**. De wandelingen kosten 10/7 euro p.p. Verzamelpunt is restaurant Buiten in de Kuil aan de Stulpselaan, aan de rand van het recreatieterrein dat bekend staat als de Kuil van Drakensteyn. Opgeven moet [hier](#).

Heidevlinder op struikheide. Foto Adri Visch, fotowerkgroep IVN Eemland.

Struikhei (*Calluna vulgaris*) komt in Nederland vooral voor en bij heide denken we meteen aan deze soort. De plant bloeit het mooiste in jaren met veel natheid. Struikhei is een soort van stikstof- en fosfaatarme droge zandige bodems. Struikhei kan tegen grote droogte, maar houdt niet van schaduw. De zaden kunnen alleen op open bodem kiemen.

Dophei (*Erica*) hoort bij de heidefamilie en heeft altijdgroene bladeren. De vruchten van de heide lijken op notendoppen vandaar de Nederlandse naam dopheide. In Nederland kennen we drie soorten naast een aantal hybriden: rode dophei (*Erica cinerea*), bezemdophei (*Erica scoparia*) en gewone dophei (*Erica tetralix*).

Lavendelheide (*Andromeda polifolia*) is de meest zeldzame heidesoort. De dwergstruik is een hoogveenplant die graag groeit in een milieu met veenmos. De plant houdt van

halfschaduw en humusrijke grond. Deze heidesoort staat op de Nederlandse Rode Lijst van planten.

Kraaiheide (*Empetrum nigrum*) is een groenblijvende bodembedekker en groeit op zure zandgronden, in open lichtrijke naaldbossen, hoogvenen en rietlanden. De naam komt van het feit dat de vruchten door kraaien gegeten worden en dat deze vogels de zaden verspreiden. In april tot mei bloeit de dwergstruik met kleine en opvallende bloemen. Na de ijstijden was Kraaiheide de meest voorkomende heidesoort in onze streken.

Groot dikkopje op dopheide. Foto Dick Nagelhout, fotowerkgroep IVN Eemland

- De wortels van heide **leven in symbiose met een bepaald soort schimmel** (mycorrhiza). De schimmeldraden groeien om en in de cellen van de heidewortels en voorzien de plant van stikstof. Hierdoor is heide in staat om op zeer zure en voedselarme bodem te leven. Als dank krijgt de schimmel door de plant gevormde voedingsstoffen terug. Door deze samenwerking zijn heideplanten op een zeer voedselarme bodem in het voordeel ten opzichte van bijvoorbeeld grassen, die deze stikstofbron niet hebben.
- Het natuurlijke **eindstadium van heidevelden is bos**. In het Vroeg-Holoceen (vanaf 11.000 jaar geleden) werd de heidevegetatie zo geleidelijk aan vervangen door uitgestrekte bossen. De heide kwam pas weer terug toen de mens landbouw ging bedrijven en het bos open ging kappen. Op de open plekken die ontstonden kon heide zich weer vestigen.

● In 1833 bedroeg de totale oppervlakte heide 600.000 ha; dat is 20 procent van de oppervlakte van Nederland. Eind 19e eeuw verminderde de schapenhouderij als gevolg van de dalende wolprijzen door de import van wol uit Australië. Vervolgens verviel door de toepassing van kunstmest **ook de noodzaak om schapen voor de mest te houden**. In 1907 was er nog 450.000 ha heide over, vergelijkbaar met het huidige bosareaal. Daarna kwamen de heideontginningen op gang. De grootste afname van de oppervlakte heide vond plaats in de crisistijd na 1930 toen de heide grootschalig werd ontgonnen voor landbouwgrond en bos. In 1940 was er nog 100.000 ha over. Het huidige areaal heide bedraagt 36.000 ha.

De heide in bloei. Foto Adri Visch

● Om te voorkomen dat onze heidelandschappen niet overwoekerd raken met bomen, moeten we dus maatregelen nemen. Vaak worden schapen ingezet om de 'heide te begrazen'. Ze begrazen echter niet de heide zelf maar het gras en opschietende boompjes die tussen de heidestruiken instaan. **Tegenwoordig zien we echter steeds meer gras tussen de heide en gaan de heidevelden in omvang achteruit**. Vroeger werd de heide nog wel eens afgebrand om de wildgroei tegen te gaan. Dat heeft tegenwoordig geen zin meer omdat het gras even snel als de heide weer aangroeit.

● De reden dat deze beheersmethoden niet meer werken is omdat de mineralensamenstelling van de bodem niet meer zo voedselarm is als vroeger. **Sinds we steeds meer machines zijn gaan gebruiken, is er veel meer stikstof in de lucht gekomen**. Dit slaat neer in de vorm van zure regen, waardoor andere planten ook van deze extra stikstof kunnen profiteren. Ook door ontginning en ontwatering van hoogvenen gaan de heidevelden in Nederland in aantal en in kwaliteit achteruit.

Permanente expositie IVN Eemland in Museum Soest

Piet van Dijk

● Sinds februari 2018 bevindt zich op de zolder van Museum Soest aan de Steenhoffstaat 46 een permanente expositie over de natuur in Soest. Tijd om weer eens aandacht te besteden aan de tentoonstelling, die nog niets aan actualiteit heeft ingeboet! Het museum is open op woensdagmiddag, vrijdagmiddag, zaterdagmiddag en zondagmiddag van 13.30 uur tot 17.00 uur. Entree is 6 euro, 1 euro kinderen t/m 12 jaar. Echt de moeite waard!

In diverse vitrines worden de natuurgebieden van Soest belicht. Er is onder andere een film over de Eem. Foto PvD

● Aan de inrichting van de afdeling hebben meerdere organisaties zoals diverse werkgroepen van IVN Eemland, de Vlinderstichting, Natuurmonumenten, Utrechts Landschap, gemeente Soest en Stichting Vrienden Soester Eng meegewerkt. In bruikleen staan een aantal opgezette dieren van Jan Vos uit Soest.

● De expositie is eigenlijk een voortzetting van een hoekje dat jarenlang gewijd was aan de Soester veldbioloog Rinke Tolman (1891-1983). Dat was het enige dat er over de natuur in Soest te zien was. Daar moest verandering in komen, vond men destijds.

- Uit diverse hoeken werden de benodigde euro's ter beschikking gesteld om een natuurafdeling in het museum te realiseren. Voor een dergelijk project moesten de euro's echt van buitenaf komen. Dit project werd **uiteindelijk financieel mogelijk gemaakt** door Smurfit Kappa MNL Golfkarton, Rotary Club Soest-Baarn, Rabobank Amersfoort Eemland, gemeente Soest en vrijwilligers van museum Soest.

- Het is een ruime educatieve afdeling geworden waar aan de hand van vele **foto's, teksten en luisterverhalen** over de Eem, de Soester Eng en de Stompert een goed beeld gegeven wordt over de natuur van Soest en Soesterberg. Uiteraard is de historie van diverse gebieden niet vergeten in de presentaties. **Er is ook een studiehoekje aanwezig** waar allerlei boeken, artikelen en zoekplaten kunnen worden bekeken. Daarnaast zijn er permanente fotopresentaties van de natuur op scherm te bezien.

Eekhoorn in bruikleen van Jan Vos.

- Verwachte bezoektijd 20 tot 40 minuten, maar wie eenmaal alles gaat lezen, blijft geheid langer. **De rest van het museum is trouwens ook heel leuk!**

Studiehoekje met boeken, zoekkaarten en opgezette vlinders.

Zonder wespen dreigt er een enorme insectenplaag

Imkersvereniging Brummen

- Nu augustus nadert, bestaat er ook meer kans dat wespen mensen lastig vallen, op zoek naar zoetheid. De bekendste, **de limonadewesp of *Vespa vulgaris*** (Latijn voor: gewone wesp) draagt echter ook bij aan het vangen van vliegen en muggen. Het is onterecht dat de wesp wordt verwenst, verjaagd of als volk wordt verdelgd.

- De Imkersvereniging Brummen heeft daarom **Wespenambassadeurs** aangesteld, die als beschermers willen optreden voor deze hardwerkende muggen- en vliegenverdelgers. Het is niet nodig, vinden zijn, om gif te gebruiken en daarmee ons leefmilieu aan te tasten.

- De Wespenambassadeurs willen **pleitbezorgers van de biodiversiteit** worden en gaan daarom voorlichting over de wesp en haar gedrag geven en mensen informeren zodat wespen begrepen en wespensteken voorkomen kunnen worden. Voor meer info www.imkerverenigingbrummen.nl.

De levensloop van de wesp

- Limonadewespen leven bij elkaar in een wespennest. In het voorjaar begint de koningin het nest te bouwen met een klein bolletje van papierachtig materiaal. In de cellen van dit bolletje legt ze eitjes. De daaruit komende larven worden door haar gevoed met een brei van insecten. Hierin schuilt de grote bijdrage van de wesp! Muggen, vliegen, teken en allerlei plaagdierpjes worden door haar opgeruimd. En later door haar nageslacht. Een gemiddeld wespennest eet per jaar 40 tot 50 kilo insecten (muggen, vliegen en teken) op.

Wespen en mensen

- **Voorkom conflicten:** knoei niet met snoep of limonade buiten

- **Stuur wespen weg** door het aanplanten van kamille, goudbloem, pepermint en alsen. Wespen vinden het minder en vliegen een blokje om

- **Leid wespen om** door het plaatsen van scherm van 1 x 1 meter bij de uitgang van het nest, dan vliegen de wespen een andere route.

- **Leid mensen om** met een hek of een waarschuwingslint bij dakgoot, heg of bosjes waar wespen wonen.

- **Wespen omkopen:** plaats zoet fruit in een ver hoekje van de tuin, het is niet zo dat een wespennest groeit als je ze op een andere plek fruit voert. Het fruit is brandstof om op te vliegen en lokt de wespen weg. Kies een rijpe appel, druif of banaan. Gebruik GEEN limonadeval, want dan kunnen ze geen muggen meer vangen om hun larven mee te voeren.

- **Steun wespen** door het planten van bijvoorbeeld een vuilboom of een dwergmispel. Dat is een heester die wespen en andere insecten het hele jaar door helpt met bloemen en vruchten.
- Bij **echte overlast** kunt u het beste een gecertificeerde verdelger inhuren. Er zijn goede ervaringen met www.ongediertebestrijdingeemland.nl

Nieuw boek met alles over wespen

Piet van Dijk

- De Engelse gedragsecoloog Seirian Sumner, geboren in Wales, heeft recent een verbluffend boek geschreven over wespen. Het boek heet ***De Wesp – De geheimen van een onmisbaar insect*** en is uitgegeven door uitgeverij Nieuw Amsterdam in een vertaling van Louise Koopman en Joost Pollmann. ISBN 978 90 468 2680 5. 383 bladzijden.
- Een aantal opvallende punten daaruit, maar 1 procent van alle geweldige verhalen die in dit boek staan over wespen.
- Citaat van biologe Margaret Morley uit 1900: „De wereld kan zich niet veroorloven haar wespen te verliezen. Wij weten niet of de plotselinge uitroeiing van de wespensoorst het hele zonnestelsel uit balans kan brengen, of het heelal als zodanig kan ontregelen.” Commentaar van Sumner: „Een wereld zonder wespen zal het zonnestelsel niet aan het wankelen brengen, maar het is zeker dat we eronder te lijden zouden hebben als we ze moesten missen.

Sluipwesp. Foto Rosalie Kummel, fotowerkgroep

- Er zijn op aarde 13.000 soorten mieren en 22.000 soorten bijen (waarvan maar 8 honingbijsoorten!) bekend, maar wel 100.000 wespensoorst: niet alleen de ons bekende limonadewesp of Duitse wesp maar ook de leemwesp, de plooiwesp, de zaagwesp, de mierwesp en de mammoetwesp. „**Er zijn er waarschijnlijk miljoenen die nog niet beschreven zijn** en in de wachtkamer zitten van de taxonoom”, aldus Sumner. De kevers staan nog ‘op kop’, er zijn 387.000 soorten bekend. Wetenschappers denken dat er 1,5 miljoen soorten kevers zijn. Somner zet toch de wesp op 1.
- Wespen horen tot de orde van de vliesvleugeligen (Hymenoptera), waar ook de bijen en mieren onder vallen. Wespen maken hier ongeveer 80 procent van uit,

Foto's Imkersvereniging Brummen

- Wespen zijn uiterst intelligente dieren en waarschijnlijk zijn ze ook de voorouders van de bijen, zo wordt momenteel aangenomen. Ze hebben een klein brein, maar hun leven is een ware soap: taakverdeling, rebellie, politieke spelletjes, asociaal gedrag, onderhandelaars, sociale profiteurs, ondernemers, strijd om het leiderschap..... het bestaat allemaal in de wespengemeenschap.
- Een aantal wespensoorten is parasitair en wordt ingezet om schadelijke dieren in gewassen te bestrijden. Je staat versteld als je weet hoe belangrijk ze zijn als biologisch bestrijdingsmiddel. Ze leggen hun eitjes bij de eitjes van insecten die gewassen vernielen. De wespenlarven komen uit en eten de eitjes van hun gastheer op. Andere soorten leggen hun eitjes op hun gastheer. Roofinsecten wordt als biobestrijdingsmiddel ingezet om insectenplagen van landbouwgewassen te beteugelen met een geschatte waarde van 417 miljard dollar!
- Parasitoïde wespen, die zelden steken, maken bijna 50 procent uit van de 230 soorten die commercieel worden ingezet als gewasbeschermingsmiddelen. Last van kledingmotjes? Schaf Trichogramma-wespen aan om je huis ervan te reinigen. De wespen zijn 0,5 millimeter, je ziet ze nauwelijks, maar na een paar weken is je huis motvrij. De wespen leggen hun eitjes in de eieren van de mot en de larven eten de motteneieren op. Ook zijn wespen inzetbaar tegen een overschot aan rupsen.
- Veel wespen doen ook aan bestuiving. Zonder de vijgenwesp zouden er geen vijgen zijn. Er zijn zelfs orchideeën die eruit zien als én ruiken als een vrouwelijke wesp. Mannetjes vliegen erop af en zetten hun zaadjes (tevergeefs) af, maar nemen intussen wel stuifmeel mee.
- Momenteel wordt 88 procent van alle planten op aarde bestoven door. Die bestuiving vertegenwoordigt wereldwijd een waarde van 250 miljard dollar per jaar en draagt bijna 10 procent bij aan de waarde van de mondiale agrarische productie.

De volgende nieuwsbrief Natuur Nabij verschijnt op 31 augustus. Tekst graag uiterlijk die dag opsturen. De redactie ontvangt ook graag tips over onderwerpen waarover we kunnen schrijven en die in ons gebied spelen!

